Mântuitorul Hristos, *plinătatea bunătăților* în scrierile lui Origen

Pr. Dr.
Ștefan Zară

Bunătatea harului dumnezeiesc în Persoana divino-umană a Mântuitorului Iisus Hristos este o temă principală în scrierile lui Origen, în jurul acesteia, marele scriitor patristic alexandrin al primelor secole organizându-și expunerea învățăturii soteriologice, integrând-o într-o tradiție a gândirii care se dovedește a fi foarte bogată. Niciun autor patristic al primelor trei secole nu atinge nici bogăția, nici profunzimea gândirii teologice a lui Origen.

Învățătura Bisericii noastre despre bunătatea lui Dumnezeu nu poate porni decât de la cuvintele Mântuitorului Hristos, prin care a răspuns unui tânăr bogat la întrebarea: „Învățătorule bun, ce să fac ca să moștenesc viața veșnică?" (Marcu X, 17). Întâiul răspuns al Acestuia a fost: „De ce-Mi zici bun? Nimeni nu este bun decât unul Dumnezeu" (Marcu X, 18). Aceasta este cheia hermeneutică pe care Hristos Domnul ne-o oferă și care a fost preluată de întreaga teologie patristică spre a explica noțiunea de bunătate, izvorul acesteia, raportul dintre bunătatea și dreptatea lui Dumnezeu în lume, dar și raportul dintre bine și rău.

Bunătatea din lume nu poate fi înțeleasă nicidecum ca o reflexie a bunătății lui Dumnezeu, ci, mai degrabă, ca o împărtășire din singurul izvor al bunătății, care este Dumnezeu. Sfinții Părinți vorbesc despre atributul bunătății ca fiind cel mai potrivit nume pentru ființa lui Dumnezeu, iar omul devine părtaș acestei bunătăți, *îmbunătățindu-se pe sine*, în măsura creșterii sale în Dumnezeu. Omul și lumea sunt bune dacă acestea sunt pătrunse de bunătatea ființială a lui Dumnezeu.

Toată Sfânta Scriptură vestește bunătățile lui Dumnezeu pregătite oamenilor: de la pământul făgăduit lui Avraam, pentru care părăsește Urul Caldeei, casa tatălui său, îndreptându-se, prin ascultare de Dumnezeu, spre Casa Tatălui său, și până la Împărăția lui Dumnezeu făgăduită celor ce vor rămâne în ascultare de Cuvântul Său: „Fă aceasta și vei fi viu" (Luca X, 28). Însăși Evanghelia este o descoperire a bunătății lui Dumnezeu ca *vestea cea bună*. Toate vestirile despre bunătatea lui Dumnezeu culminează în Persoana Fiului lui Dumnezeu înomenit, Care întrupează bunătatea

lui Dumnezeu: „Să nu ne mire faptul că binele acesta exprimat la plural (bunătățile acestea) este în fapt tot Iisus Hristos, căci dacă ne dăm seama la ce lucruri se raportă aceste nume cu care e cunoscut Dumnezeu, vom înțelege îndată că Iisus, cel vestit de apostolii cei cu picioare vesele, e personificarea în același timp a mai multor bunătăți”[1].

Tâlcuind *Pilda comorii*, Origen pornește de la versetul „Asemenea este Împărăția Cerurilor cu o comoară ascunsă în țarină, pe care aflându-o un om a tăinuit-o” (Matei XIII, 44) și arată cum Mântuitorul Iisus Hristos este plinătatea tuturor bunătăților: „S-ar putea spune totodată că adevărata țarină, pe care a binecuvântat-o Domnul (Facerea XXVII, 27) și a copleșit-o cu toate bunătățile, e tocmai «Hristosul lui Dumnezeu» (Luca IX, 20) și că vistieria ascunsă în El e cea despre care vorbește Sfântul Pavel că a fost ascunsă în Hristos, în Care sunt «toate vistieriile înțelepciunii și ale cunoștinței» (Coloseni II, 3)”[2].

Hristos Domnul „scriind pe tablele inimilor”[3] credincioșilor revarsă bunătatea Sa asupra acestora spre a-i ridica din văile necunoștinței spre înălțimile duhovnicești: „Să vedem acum ce s-a propovăduit la venirea lui Hristos. Pentru a explica, între altele, despre rostul predicii lui Ioan, să plecăm de la ceea ce este scris: «Glasul celui ce strigă în pustie: gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Lui» (Luca III, 4). Ceea ce urmează privește numai pe Domnul, Mântuitorul nostru. Căci nu Ioan este cel care «a umplut toată valea», ci Domnul, Mântuitorul nostru. Să ia în considerare fiecare ce era în el înainte de a avea credința și atunci va constata că era un fel de vale adâncă, o vale prăpăstioasă, ducând spre adâncuri. Însă Domnul Iisus a venit, iar după aceea a trimis pe Duhul Sfânt în locul Său; și astfel atunci «toată valea s-a umplut». Ea a fost umplută cu fapte bune și cu roadele Duhului Sfânt. Dragostea nu lasă să dăinuiască în voi o vale și dacă stăpâniți pacea, răbdarea și bunătatea, nu numai că veți înceta de a fi «o vale», ci veți începe să deveniți un munte al lui Dumnezeu”[4]. Astfel, orice om care se deschide pe sine bunătății lui Dumnezeu se va bucura de belșugul harului dumnezeiesc. *Valea* lipsei duhovnicești a oamenilor va fi plinită de harul bunătății Sale până la „starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos” (Efeseni IV, 13).

„...Dragostea nu lasă să dăinuiască în voi o vale și dacă stăpâniți pacea, răbdarea și bunătatea, nu numai că veți înceta de a fi «o vale», ci veți începe să deveniți un munte al lui Dumnezeu.“

Cuvântul lui Dumnezeu, poruncile Sale cuprinse în Sfintele Evanghelii, ni-L aduc pe Hristos Domnul ca prezent în chip real în sufletul nostru.

1 Origen, *Din Comentariul la Evanghelia după Ioan*, I, IX, 52, în PSB, vol. 7, p. 157.

2 Origen, *Din Comentariul la Evanghelia după Matei*, I, V, în PSB, vol. 7, p. 23.

3 Origen, *Din Comentariul la Evanghelia după Matei*, I, III, în PSB, vol. 7, p. 21.

4 Origen, *Din Omiliile la Evanghelia după Luca*, XXII, I, în PSB, vol. 7, p. 111.

Împărtășirea de și din Cuvântul lui Dumnezeu este o revărsare a harului bunătății Sale. „Fiecare Evanghelie e o sumă de vestiri folositoare celui ce crede și care nu înțelege greșit foloasele acestea. De aceea, e firesc ca Evanghelia să provoace bucurie prin aceea că anunță venirea printre oameni a Celui «mai întâi născut din toată făptura» (Coloseni I, 15), Iisus Hristos, mântuirea lor. E limpede, totodată, pentru orice credincios că, în sens restrâns, fiecare Evanghelie e o scriere care propovăduiește sălășluirea lui Dumnezeu în Fiul Său cel plin de bunătate și care a venit în lume pentru toți cei care vor să-L primească"[5].

Principala *bunătate* pe care Hristos Domnul o revarsă asupra oamenilor este Viața, Mântuitorul fiind Însăși Viața cea veșnică, însă primind în noi Viața, primim și Împărăția lui Dumnezeu ca dar al Vieții: „Căci, iată, împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru" (Luca XVII, 21). Origen mărturisește despre acestea, scriind: „Viața este una din aceste bunătăți, căci Iisus a zis : «Eu sunt viața». «Lumina lumii» (Ioan VIII, 12), care e «lumina cea adevărată», «lumina oamenilor», e și ea tot un astfel de bine; în schimb, Fiul lui Dumnezeu este toate aceste bunătăți luate la un loc"[6].

Cuvântul lui Dumnezeu înomenit devine putere a omului îmbunătățit (a omului în care sălășluiește harul bunătății Sale): „Iar ca a opta bunătate trebuie să socotim și puterea lui Dumnezeu (Romani I, 16) și care e tot Hristos"[7]. Creștinul, lucrând la curățirea sa de patimi, devine tot mai asemenea cu Dumnezeu, tot mai următor în ascultarea de Dumnezeu, primind astfel „bunătatea supremă": îndumnezeirea sa, adică sfințirea vieții sale prin harul Duhului Sfânt, dat nouă prin Persoana divino-umană a Mântuitorului: „După felul de viețuire a acestui Iisus (despre care se spune că ceea ce se trăiește, se trăiește de dragul lui Dumnezeu) urmează că oricine a ajuns să se asemene Lui va și primi darul de a trăi pentru Dumnezeu. Și atunci cine se va îndoi că dreptatea în sine, sfințirea sau mântuirea în sine n-ar fi bunătăți supreme? Tot ceea ce predică pe Iisus, pe El îl vestește pentru că de la Dumnezeu s-a făcut El pentru noi dreptate, sfințire, mântuire (I Corinteni I, 30)"[8].

Viața duhovnicească este viața în Hristos Domnul (*th.n pneumatikh.n kai. th.n evn Hri,stw/ zwh.*)[9] ce aduce sălășluirea Duhului Sfânt în inima omului. Astfel, înțelegem cum Biserica este Trupul lui Hristos, ca extindere a Acestuia în credincioși, iar cel ce devine părtaș Vieții, nu o poate ține doar pentru sine ci o vestește și semenului său. Primind bunătatea

5 Origen, *Din Comentariul la Evanghelia după Ioan*, I, V, 28, în PSB, vol. 7, p. 151.

6 Origen, *Din Comentariul la Evanghelia după Ioan*, I, IX, 53, în PSB, vol. 7, p. 157.

7 Origen, *Din Comentariul la Evanghelia după Ioan*, I, IX, 56, în PSB, vol. 7, p. 158.

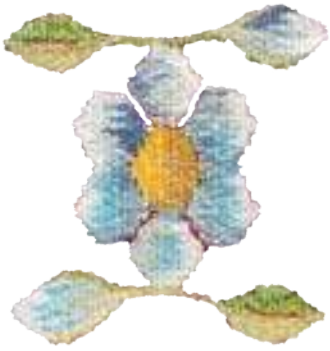
8 Origen, *Din Comentariul la Evanghelia după Ioan*, I, IX, 56, în PSB, vol. 7, p. 158.

9 Origen, *Despre rugăciune*, XIII, 4, în PSB, vol. 7, p. 227; cf. PG 11, 456D.

lui Dumnezeu, nu o poți ține doar pentru tine, ci o vestești și semenului tău, sădind în sufletul lui aceeași bunătate veșnică: „De aceea, e tot una să zici că apostolii vestesc pe Mântuitorul sau că propovăduiesc «vestea cea bună», căci El este Cel ce primește aceste bunătăți de la Tatăl Său cel bun, pentru ca apoi fiecare primind, prin mijlocirea lui Iisus, această bunătate sau aceste bunătăți să putem vieți desfătându-ne de ele”[10].

Hristos Domnul transformă omul prin Taina Pocăinței conducând omul spre o nouă viață în care conștientizează lucrarea cea veșnică a bunătății lui Dumnezeu: „Unul ca acela să mulțumească mai mult decât Daniel, fiindcă a fost scutit de fiare mai înfricoșătoare și mai periculoase. Tot așa și cel care știe ce fiară se ascunde sub cel care a înghițit pe Iona și înțelege ce înseamnă chiar ceea ce a spus Iov: «Blestemată să fie noaptea nașterii de către cei care blestemă zilele, de către cei ce știu să descânte Leviatanul» (Iov III, 8) și dacă, prin abatere, a ajuns în pântecele lui, unul ca acela să se căiască și să se roage, căci până la urmă va ieși de acolo, iar dacă a scăpat și urmează cu statornicie poruncile lui Dumnezeu, atunci va putea fi, printr-o bunătate a duhului, prilej de mântuire și pentru ninivitenii de astăzi, dacă, bineînțeles, caută să înțeleagă nesfârșita bunătate a lui Dumnezeu și nu caută să oprească întoarcerea celor ce se pocăiesc”[11].

Vedem astfel că bunătatea este un dar al Duhului lui Dumnezeu primit prin părtășia cu Hristos Domnul: „Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credința” (Galateni V, 22) și atribut principal al lui Dumnezeu ca Iubire desăvârșită: „Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare” (I Corinteni, XIII, 5), îndemnați fiind și noi a fi următori Mântuitorului Hristos, *plinătatea bunătăților*, spre a ne împărtăși la rândul nostru din bunătatea Sa cea veșnică: „Îmbrăcați-vă, dar, ca aleși ai lui Dumnezeu, sfinți și prea iubiți, cu milostivirile îndurării, cu bunătate, cu smerenie, cu blândețe, cu îndelungă-răbdare” (Coloseni III, 12).

10 Origen, *Din Comentariul la Evanghelia după Ioan*, I, X, 62, în PSB, vol. 7, p. 158.

11 Origen, *Despre rugăciune*, XIII, 4, în PSB, vol. 7, pp. 227-228.